

LIETUVOS RESPUBLIKOS PRISITAIKYMO PRIE KLIMATO KAITOS ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Prisitaikymo prie klimato kaitos tikslai ir uždaviniai nustatyti Nacionalinėje klimato kaitos valdymo darbotvarkėje (toliau – NKKVD), patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo“. Prisitaikymo prie klimato kaitos reguliavimo teisiniai pagrindai šiuo metu nėra apibrėžti įstatymo lygmeniu. 2021 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1119, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralumo pasiekimo sistema ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 401/2009 ir (ES) 2018/1999 (toliau – Europos klimato teisės aktas), 5 straipsnis skirtas prisitaikymui prie klimato kaitos, jame nustatyta, kad Valstybės narės (toliau – VN) turi užtikrinti, kad didinant gebėjimą prisitaikyti bei atsparumą ir mažinant pažeidžiamumą dėl klimato kaitos būtų daroma nuolatinė pažanga. Jame taip pat nustatyta, kad prisitaikymo prie klimato kaitos politika VN turi būti nuosekli, teiktų papildomos naudos sektorių politikai ir nuosekliai būtų integruojama į visas politikos sritis, todėl valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka turi dalyvauti prisitaikymo prie klimato kaitos politikos įgyvendinime. Europos klimato teisės akto 5 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad VN įgyvendina nacionalines prisitaikymo strategijas ir planus, grindžiamus patikimomis klimato kaitos ir pažeidžiamumo analizėmis, pažangos vertinimais ir rodikliais, kurių rengimas bei kiti klausimai būtų reglamentuoti Prisitaikymo prie klimato kaitos įstatyme (toliau – įstatymas). Nors šios Europos klimato teisės akto nuostatos buvo perkeltos į NKKVD, tačiau norint tikslus ir uždavinius prisitaikymo prie klimato kaitos srityje tinkamai įgyvendinti reikalingas aiškus institucijų atsakomybių nustatymas ir su klimatu susijusių rizikų vertinimo reglamentavimas.

2015 m. gruodžio 12 d. Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių konferencijoje priimto Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos 7 straipsnyje nustatyti įsipareigojimai šalims sustiprinti gebėjimą prisitaikyti, padidinti atsparumą ir sumažinti pažeidžiamumą dėl klimato kaitos, siekiant prisidėti prie darnaus vystymosi ir užtikrinti tinkamas atsakomąsias prisitaikymo priemones, kas dvejus metus atsiskaityti už priemonių įgyvendinimą. Taip pat sukurtas Varšuvos tarptautinis klimato kaitos poveikio sukeltų nuostolių ir žalos mechanizmas.

2024 m. kovo 12 d. Europos Komisijos komunikate „Su klimatu susijusios rizikos valdymas. Saugoti žmones ir gerovę“ konstatuota, kad reikalingas geresnis valdymas tarp nacionalinio ir vietos lygmens įgyvendinant prisitaikymo prie klimato kaitos politiką.

Klimato krizė, kelianti egzistencinę grėsmę natūralioms ekosistemoms ir žmonijai bei didinanti rizikos veiksnius nacionaliniam saugumui, yra svarbiausias mūsų laikų iššūkis. Europos Sąjungos (toliau – ES) klimato tarnybos „Copernicus“ ir Pasaulio meteorologijos organizacijos duomenimis, vidutinė globali oro temperatūra 2024 m. sausį viršijo iki pramoninio laikotarpio lygį 1,55 °C, taip pat 2024 m. visame pasaulyje buvo šilčiausi per daugiau nei 100 000 metų. Apie visuotinio atšilimo padarinius liudija dažnėjančios sausras, audros ir kiti ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai. Europos aplinkos agentūros duomenimis, vien 2022 m. Lietuva patyrė 243 mln. Eur. vertės žalų ir nuostolių dėl ekstremaliųjų reiškinių, siejamų su klimato kaita. Ispanijoje, Lenkijoje ir kitose Europos šalyse 2024 m. rudens potvyniai atnešė milijardinius nuostolius ir pareikalavo šimtų žmonių gyvybių. Todėl vis daugiau dėmesio skiriama prisitaikymui prie klimato kaitos ES ir VN. Pirmoji prisitaikymo prie klimato kaitos įstatymą priėmė Vokietija 2023 m. gruodžio 20 d., šiuo metu ir kitos šalys, tokios kaip Estija, Ispanija rengia prisitaikymo prie klimato kaitos įstatymus, siekiant užtikrinti šios srities teisinį reglamentavimą. Europos Komisija vertina būsimų teisės aktų poreikį apie

atsparumą klimatui ir pasirengimą bei esamas galimybes, jau 2026 m. pabaigoje bus paskelbta Integuota Europos atsparumo klimato kaitai ir rizikos valdymo sistema (teisės aktų paketas).

Prisitaikymas yra esminė sąlyga siekiant užtikrinti šalies piliečių saugumą bei gerbūvį, todėl būtina nuolat stebėti ir teikti patikimą meteorologinę ir hidrologinę informaciją, reikalingą Lietuvos nacionalinėms reikmėms ir valstybės tarptautiniams įsipareigojimams vykdyti mažinant neigiamą nepalankių hidrometeorologinių sąlygų poveikį aplinkai ir žmogui. Prisitaikant siekiama kuo mažesnėmis sąnaudomis sumažinti šiuo metu patiriamų ir ateityje numatomų patirti neigiamų klimato kaitos padarinių grėsmę ir žalą. Būtina gilinti žinias, gerinti duomenų kokybę ir prieinamumą apie klimato kaitą bei jos keliamą riziką. Lietuvoje nėra teisės akto, išsamiai reglamentuojančio su hidrologijos ir meteorologijos veikla susijusių teisinių santykių visumos. Nesant vientiso hidrometeorologinės veiklos reguliavimo, neįmanoma efektyviai užtikrinti racionalaus valstybės institucijų ir kitų subjektų resursų naudojimo hidrometeorologinei veiklai. Tai riboja valstybės galimybes sumažinti nepalankių hidrometeorologinių reiškinių nulemiamus nuostolius šalies ekonomikai. Viena iš pagrindinių prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių yra perspėjimai apie ekstremaliuosius hidrologinius ir meteorologinius reiškinius, todėl svarbu šiuo įstatymu reglamentuoti šią sritį.

Projekto pagrindinis tikslas – nustatyti prisitaikymo prie klimato kaitos veiklos politikos formavimo ir įgyvendinimo, prisitaikymui prie klimato kaitos reikalingos informacijos rinkimo, rengimo ir teikimo teisinius pagrindus, institucijų kompetenciją formuojant prisitaikymo prie klimato kaitos veiklos politiką ir ją įgyvendinant, reglamentuoti sisteminį ir nuoseklų su klimato kaita susijusios rizikos valdymą.

Projekto uždaviniai:

1. Nustatyti prisitaikymo prie klimato kaitos veiklos subjektus ir jų kompetenciją.
2. Reglamentuoti sisteminį ir nuoseklų su klimato kaita susijusios rizikos Lietuvoje nustatymą ir valdymą.
3. Reglamentuoti hidrologinės, meteorologinės ir klimatologinės informacijos ir duomenų rinkimą, teikimą ir naudojimą.
4. Apibrėžti hidrologinės, meteorologinės ir klimatologinės veiklos organizavimo ir vykdymo tvarką. Užtikrinti teisinio reguliavimo sąsajas ir suderinamumą su susijusiais teisės aktais, įskaitant, bet neapsiribojant, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymą, Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymą, Lietuvos Respublikos aviacijos įstatymą, Lietuvos Respublikos vandens įstatymą, Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymą, Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo įstatymą, Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymą.

Pirminis įstatymo projekto pavadinimas buvo „Lietuvos Respublikos hidrometeorologijos įstatymas“, tačiau atsižvelgus į gautas institucijų pastabas buvo pervadintas į „Lietuvos Respublikos prisitaikymo prie klimato kaitos įstatymą“. Naujasis pavadinimas geriau atspindi įstatymo aktualumą ir reikalingumą, taip pat platesnę reguliavimo sritį, apimančią ne tik hidrometeorologijos aspektus, kurie yra dalis prisitaikymo prie klimato kaitos, bet ir viską pažiūri per pagrindinę prisitaikymo prie klimato kaitos sritį ir kas reikalinga, kad ši sritis būtų geriau reglamentuota ir laiku imtasi veiksmų klimato kaitos padariniams išvengti.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto rengimą inicijavo Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, prie įstatymo projekto rengimo prisidėjo Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos.

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija – Aplinkos ministerijos Klimato politikos grupės (vadovė Vilija Augutavičienė, tel. +370 686 17484, el. p. vilija.augutaviciene@am.lt), vyresn. patarėja Judita Liukaitytė-Kukienė (tel. +370 614 27548,

el. p. judita.liukaityte@am.lt), vyr. specialistė Marilė Kosaitė (tel. +370 687 96504, el. p. marile.kosaite@am.lt).

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Lietuvos Respublikoje nėra įstatymo, reglamentuojančio su prisitaikymu prie klimato kaitos susijusių teisinių ir visuomeninių santykių visumos. Kai kuriuose teisės aktuose galima rasti nuostatų, kurios iš dalies susijusios su prisitaikymu prie klimato kaitos ir / ar hidrometeorologine veikla, tačiau jos reglamentuoja tik tam tikrus veiklos aspektus ir neužtikrina visapusiško teisinio jos reguliavimo.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ aplinkos ministrui pavedamos 1.6 papunkčiu - klimato kaitos ir 1.7 papunkčiu hidrometeorologijos valdymo sritys, kurios ir apima Prisitaikymo prie klimato kaitos įstatymo teisinį reglamentavimą.

Tikslai ir uždaviniai prisitaikymo prie klimato kaitos padarinių srityse nustatyti NKKVD. Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymas numato aplinkos, įskaitant oro ir vandens, monitoringo uždavinius, objektus, sistemą, reglamentuoja aplinkos monitoringo duomenų ir informacijos rinkimą, saugojimą ir teikimą. Įstatyme įtvirtinta, kad valstybinį aplinkos monitoringą, išskyrus valstybinį radiologinį aplinkos monitoringą, organizuoja Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, jį vykdo Aplinkos ministerija ar jos įgaliotos institucijos. Šio įstatymo lydymasis teisės aktas – Valstybinė aplinkos monitoringo 2024–2029 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. 527 „Dėl Valstybinės aplinkos monitoringo 2024–2029 metų programos patvirtinimo“, tarp programos pagrindinių uždavinių nurodo klimato monitoringą (programos 6.1 papunktis). Tarp programos įgyvendinimo priemonių – hidrometeorologiniai stebėjimai ore, Baltijos jūros pakrantėje, Kuršių mariose, ežeruose ir upėse. Nors šiuose teisės aktuose yra nuostatų, kuriomis reikia vadovautis vykdant hidrometeorologinius stebėjimus, tačiau jos neskirtos reglamentuoti visą hidrometeorologinę veiklą ir nenustato šios veiklos reguliavimo teisinių normų. Taip pat tai tik valstybinis monitoringas pavestas Aplinkos ministerijai, tačiau neapjungiantis kitų įstaigų valdomų duomenų.

Lietuvos Respublikos vandens įstatymas reglamentuoja visuomeninius santykius, atsirandančius naudojant, valdant ir saugant Lietuvos Respublikos teritorijoje esančius paviršinius ir požeminius vandens telkinius ir juose esantį vandenį. Įstatymas numato, kad Aplinkos ministerija ir (arba) jos įgaliota įstaiga (įgaliotos įstaigos), atsakinga (atsakingos) už upių baseinų rajonų arba jų dalių, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje, administravimą, aplinkos ministro nustatyta tvarka renka ir tvarko informaciją, reikalingą upių baseinų rajonų valdymo dokumentams rengti bei teikia informaciją apie upių baseinų rajonus visuomenei, vandens telkinių ir (arba) jų vandens naudotojams ir kitiems suinteresuotiems asmenims. Tačiau detalios neregamentuojama hidrologinė veikla, duomenys, informacijos teikimas ir kitas teisinis reguliavimas.

Lietuvos Respublikos aviacijos įstatymas nustato aviacijos valdymą, oro erdvės, orlaivių, kitų įrenginių naudojimą aviacijoje, oro uostų veiklą, aviacijos saugumą, keleivių, krovinių, bagažo ir pašto vežimą, paiešką ir gelbėjimą, leidimų ir licencijų vykdyti oro susisiekimą išdavimo, antžeminių paslaugų teikimo oro uostuose sąlygas, karinės aviacijos specialistų, aerodromų statybos, naudojimo ir priežiūros reikalavimus, subjektų, susijusių su aviacija, turtinę atsakomybę ir draudimą. Įstatymas įtvirtina, kad meteorologijos paslaugas teikia Lietuvos Respublikos aplinkos ministro paskirtas juridinis asmuo, turintis atitinkamą oro navigacijos paslaugų teikėjo pažymėjimą, bet tai, kad susisiekimo ministras, suderinęs su aplinkos ministru, turi teisę sudaryti su kitų valstybių paslaugų teikėjais, turinčiais Europos Sąjungoje išduotą paslaugų teikėjo pažymėjimą, institucijomis arba tarptautinėmis organizacijomis susitarimus dėl meteorologijos paslaugų teikimo ir su tuo susijusių kitų funkcijų perdavimo tam tikrose Lietuvos Respublikos oro erdvės dalyse arba prisiimti tokius įsipareigojimus iš kitų valstybių ar tarptautinių organizacijų.

Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymas reglamentuoja gyventojų ir kitų subjektų perspėjimo ir informavimo apie susidariusias ekstremalias situacijas (įskaitant kai tokios situacijos susidaro dėl hidrometeorologinių reiškinių) sistemą. Bet nedetalizuoja perspėjimų apie pavojingus, stichinius, katastrofinius meteorologinius ar hidrologinius reiškinius teikimą.

Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo įstatymas reglamentuoja klimato kaitos valdymą, t.y. klimato kaitos švelninimo dalį, kur apibrėžiama asmenų, vykdančių ūkinę veiklą, kurios metu į atmosferą išmetamos šiltnamio efektą sukeliančios dujos, teisės, pareigos ir atsakomybė, valstybės institucijų ir įstaigų kompetenciją, taip pat fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – F-dujos) ir jų turinčios įrangos naudojimo ribojimus, draudimus ir kontrolę, fizinių asmenų, dirbančių su F-dujų, ozoną ardančiomis medžiagomis ir jų turinčia įranga, pažymėjimų ir juridinių asmenų, tvarkančių F-dujų turinčią įrangą, atestatų išdavimo, jų galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo ir šių atestatų galiojimo panaikinimo reikalavimus. Įstatyme įtvirtinta, kad nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos formavimas ir įgyvendinimas apima, be kitų, ir aplinkos apsaugos ir racionalaus gamtos išteklių naudojimo sritį. Įstatymas taip pat numato, kad nacionalinę klimato kaitos valdymo politiką formuoja Seimas, Vyriausybė ir ministerijos, o įgyvendina ministerijos ir joms pavaldžios institucijos, kitos Vyriausybės įgaliotos institucijos pagal kompetenciją ir savivaldybių institucijos. Tačiau neregamentuojamas prisitaikymas prie klimato kaitos, nes įstatymas skirtas klimato kaitos švelninimui.

Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos veiklos tikslai ir uždaviniai įtvirtinti Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. D1-154 „Dėl Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“.

Prognozų ir perspėjimų teikimas ekstremaliųjų situacijų ir avarijų atvejais nustatytas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gegužės 20 d. įsakymu Nr. 248 „Dėl Aplinkos ministerijos atsakingų institucijų veiksmų ekstremaliųjų situacijų ar avarijų atvejais ir avarijų padarinių likvidavimo valdymo“ patvirtintais dokumentais.

Stichinių, katastrofinių meteorologinių ir hidrologinių reiškinių rodikliai tvirtinami Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. lapkričio 11 d. įsakymu Nr. D1-870 „Dėl Stichinių, katastrofinių meteorologinių ir hidrologinių reiškinių rodiklių patvirtinimo“.

Kitų, žemesnės galios nei įstatymas, teisės aktų, reguliuojančių Įstatymo projektu siūlomus reguliuoti visuomeninis santykius nėra.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Projektas įtvirtina įstatymo tikslą, pateikia pagrindinių įstatyme naudojamų sąvokų apibrėžimus, nurodo prisitaikymo prie klimato kaitos veiklos tikslus bei uždavinius.

Projektas numato Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos kompetencijas, kurios apima Nacionalinio prisitaikymo prie klimato kaitos plano rengimą, nacionalinės klimato kaitos rizikos analizės rengimo organizavimą, taip pat rengimą ir aplinkos ministro tvirtinimą teisės aktų susijusių su prisitaikymu prie klimato kaitos.

Taip pat reglamentuojama ir kitų ministerijų kompetencija – dalyvauja rengiant ir atnaujinant nacionalinę klimato kaitos rizikos analizę, o jei nustatoma rizika jų sektoriui tai rengia prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės atitinkamam ministrui pavestose valdymo srityse, siekiant sumažinti su klimato kaita susijusios rizikos tikimybę ir (ar) padarinius.

Projektas numato paskirti Vyriausybės įgaliotą instituciją – Lietuvos hidrometeorologijos prie Aplinkos ministerijos, turinčią kompetencijas, apimančias Pasaulinės meteorologijos organizacijos konvencijoje įtvirtintas nacionalinės hidrologinės ir meteorologijos tarnybos funkcijas, įgyvendinimą valstybės politikos hidrologinės, meteorologinės ir klimatologinės veiklos srityse, nacionalinio stebėjimų tinklo kūrimą, informacijos bei perspėjimų teikimą, metodinės pagalbos savivaldybių institucijoms ir įstaigoms rengiant ir įgyvendinant prisitaikymo prie klimato kaitos srities planavimo

dokumentus teikimą. Ši institucija taps kompetencijų centru prisitaikymo prie klimato kaitos srityje, nes turi daug kompetencijos klimatologijos srityje ir kitose atskirose prisitaikymo prie klimato kaitos srityse, kaip ekstremaliosios situacijos susijusios su klimato kaita. Taip pat nustatyta, kad Vyriausybės įgaliota institucija teikia specializuotas hidrologijos, meteorologijos ir klimatologijos paslaugas ir bus atnaujinamas aplinkos ministro 2002 m. liepos 16 d. įsakymas Nr. 366 „Dėl Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos teikiamų specialiųjų (monopolinių) paslaugų kainų nustatymo tvarkos patvirtinimo“, taip atnaujinat ir sureguliuojant šių paslaugų teikimo teisinį reguliavimą, o paslaugomis prisidedant prie informacijos kokybės ir kiekybės didinimo, kuri reikalinga prisitaikant prie klimato kaitos.

Projektas numato Lietuvos savivaldybių kompetenciją, kuri apima informacijos apie stichinių ir katastrofinių hidrologinių ir meteorologinių reiškinių sukeltą žalą ir / ar nuostolius teikimą. Taip pat savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planų rengimą ir atnaujinimą bei priemonių didinant atsparumą klimato kaitai įgyvendinimą, kuriems rengimo gairės bus tvirtinamos aplinkos ministro ir jose bus išdėstoma planų struktūra, įskaitant kokia ji turi būti, jei regione yra parengta prisitaikymo prie klimato kaitos strategija ar planas, kurį rengia Regiono plėtros taryba. Savivaldybės turės pasirengti prisitaikymo prie klimato kaitos planus, nes klimatui keičiantis ir ekstremalėjant reikalinga pradėti tikslingai planuoti prisitaikymui prie klimato kaitos skirtas priemones ir didinti atsparumą, kad esant ekstremaliosioms situacijoms būtų labiau pasirengę ir patirtų kuo mažesnius nuostolius. Planuojama parengti aiškias gaires, kaip turi atrodyti planai, taip pat artimiausiu metu su Aplinkos ministerijos pagalba jau 16 savivaldybių turės parengtus planus. Įstatymo projekte numatyta, kad Vyriausybės įgaliota institucija teiks pagalbą savivaldybėms rengiant prisitaikymo prie klimato kaitos planus.

Projektas apibrėžia nacionalinio hidrologinių ir meteorologinių stebėjimų tinklo sudėtį ir šio tinklo plėtrą.

Projektas nustato hidrologinių ir meteorologinių reiškinių poveikio duomenų ir perspėjimų teikimą.

Siūlomas įstatymas leistų geriau koordinuoti valstybės institucijų ir įstaigų vykdomą hidrologinę ir meteorologinę veiklą, efektyviau naudoti valstybės biudžeto lėšas (pavyzdžiui, siekiant išvengti pakartotinio duomenų apie tai, kaip keisis klimatas, įsigijimo). Teisės aktas sukurtų teisinį pagrindą šalies interesams naudoti ne tik valstybiniame, bet ir savivaldybių, privačiame ir nevyriausybiname sektoriuose gaunamus hidrologinius ir meteorologinius duomenis, taip pat sudarytų sąlygas teikti šalies ir užsienio vartotojams aukštesnio lygio paslaugas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatomos teigiamos pasekmės aplinkai, nes reglamentuojamas prisitaikymas prie klimato kaitos, geriau bus įvertintos su klimato kaita susijusios rizikos ir pasirengimas klimato kaitos padariniams. Įstatyme esančios nuostatos užtikrina sistemingą hidrologinių, meteorologinių ir klimatologinių duomenų rinkimą ir analizę, būtiną ir aplinkosauginių reikalavimų vykdymo kontrolei atlikti.

Centralizuotas hidrologinių ir meteorologinių duomenų kaupimas ir galimybė bendrinti jau turimą informaciją tarp atskirų valstybinių, privačių ir nevyriausybinių subjektų padės sumažinti pasikartojančių tyrimų ar duomenų įsigijimo išlaidas. Taip pat aiškesnis atsakomybių paskirstymas tarp institucijų leis sumažinti veiklos dubliavimą ir pagerinti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų planavimą bei paskirstymą pagal nustatytas prioritetines su klimato kaita susijusias rizikas. Be to, aiškesnė duomenų teikimo tvarka ir informacijos prieinamumo didinimas leis valstybės, savivaldybių institucijoms, visuomenei operatyviau gauti su klimatu susijusią informaciją. Tai

sudarys galimybes mažinti nuostolius, kuriuos gali sukelti pavojingi, stichiniai, katastrofiniai hidrologiniai ir meteorologiniai reiškiniai.

Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnyje numatyta savarankiška savivaldybės funkcija „savivaldybės strateginio planavimo dokumentų ir juos įgyvendinančių planavimo dokumentų rengimas ir įgyvendinimas“, kuri apima ir šiuo įstatymu numatytas funkcijas. Todėl papildomas poveikis administracinei naštai, susijusiai su įpareigojimu teikti duomenis apie hidrologinius ir meteorologinius įrenginius bei rengti prisitaikymo prie klimato kaitos planus, nenumatomas.

Tiesioginis poveikis klimato kaitai nenumatomas, tačiau turi teigiamą poveikį prisitaikymui prie klimato kaitos, nes numato sistemingą klimato kaitos poveikio vertinimą, duomenų rinkimą bei prognozių sudarymą, tai leis tiksliau nustatyti galimus ekstremaliųjų hidrologinių ir meteorologinių reiškinių padarinius ir imtis veiksmingų prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių ir didinti atsparumą.

Sisteminis požiūris į prisitaikymą prie klimato kaitos padės planuoti veiksmus su klimato susijusioms rizikoms valdyti. Nacionalinio ir vietos lygmens institucijos šiuo metu įgyvendina priemones, tačiau jų nustatymas dažniausiai nesiremia su klimato kaita susijusių rizikų nustatymu ir jų valdymu. Įsigaliojus šiam teisiniam reguliavimui pradžioje bus nustatomos su klimato susijusios rizikos, bus formuojami nacionaliniai tikslai ir uždaviniai šioms rizikoms valdyti ir planuojami veiksmai bei įgyvendinamos priemonės. Taip ministerijos galės tikslingiau ir duomenimis remiantis planuoti priemones ir nukreipti turimą finansavimą didžiausioms rizikoms valdyti.

Įstatymo projektu numatoma reglamentuoti iki tol įstatymu nereglamentuotus santykius, neigiamų priimto įstatymo pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Projektas turės teigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai, nes bus teisiškai sureguliuotos sąlygos verslo subjektams dalyvauti prisitaikymui prie klimato kaitos reikalingų duomenų rinkime, kaupime, teikime ir gavime. Be to, verslo subjektai galės ne tik gauti šiuos duomenis, bet ir juos panaudoti ne tik savo veiklos planavimui, bet ir efektyviam prisitaikymui prie klimato kaitos, taip optimizuojant išteklių naudojimą ir mažinant riziką, susijusią su ekstremaliomis hidrologinėmis ir meteorologinėmis sąlygomis.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus teikiamą Projektą, nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Projekte įtvirtinamos naujos sąvokos ir jas įvardijantys terminai buvo derinami su Valstybine lietuvių kalbos komisija Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka. Sąvokos derintos Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Terminologijos pakomisės posėdyje 2025 m. rugsėjo 24 d., atlikus naujausią teisės akto tikslinimą atsiradusios ar pakeistos sąvokos bus per naują derinamos su Valstybine lietuvių kalbos komisija Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentų nuostatas.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Projektui įgyvendinti reikės parengti tvirtinamus aplinkos ministro įsakymu: hidrologinės, meteorologinės ir klimatologinės veiklos nuostatus; pavojingų meteorologinių ar hidrologinių reiškinių rodiklius; Nacionalinės klimato kaitos rizikos analizės, sektorinių prisitaikymo prie klimato kaitos planų ir savivaldybių, naujai rengiamų ir atnaujinamų prisitaikymo prie klimato kaitos planų rengimo gaires; informacijos apie stichinių, katastrofinių meteorologinių ar hidrologinių reiškinių sukeltus padarinius, padarytą žalą ir / ar nuostolių dydį, esamas ir planuojamas prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės tvarką; atnaujinti nacionalinio meteorologinių ir hidrologinių stebėjimų tinklo nustatymo tvarką, specializuotų hidrologinių, meteorologinių, klimatologinių paslaugų apskaičiavimo tvarką ir aplinkos ministro 2007 m. liepos 19 d. įsakymą Nr. D1-415 „Dėl Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos paskyrimo meteorologijos paslaugų oro navigacijai teikėju“.

Tvirtinamus Vyriausybės paskirtos institucijos vadovo: hidrologinių ir meteorologinių stebėjimų nuostatus; meteorologinių ir hidrologinių prognozių instrukcijas; specializuotų hidrologinių, meteorologinių, klimatologinių paslaugų kainas.

Priėmus teikiamą Projektą, bus pildomi Aplinkos ministerijos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimu Nr. 1138 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“ ir rengiamas naujas Vyriausybės nutarimas dėl Vyriausybės įgaliotos institucijos paskyrimo.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomo Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto finansavimo nereikės, bus patiriamos išlaidos, kurias vistiek patirtų Aplinkos ministerija ir kitos valstybių ir savivaldybių institucijos, planuojant prisitaikymo prie klimato kaitos veiklas. Taip bus galima tikslingiau ir duomenimis remiantis planuoti priemonės ir nukreipti turimą finansavimą prisitaikymui prie klimato kaitos didžiausioms rizikoms valdyti. Jei nacionalinėje klimato kaitos rizikos analizėje bus nustatyta daugiau galimų su klimato kaita susijusių rizikų, kurios gali nacionaliniu ir vietos lygiu atnešti daug žalos ir nuostolių, bus priklausomai nuo valstybės galimybių ieškoma finansavimo šioms rizikoms valdyti.

Priėmus šį įstatymą, pagerės šalies gyventojų, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, verslo subjektų aprūpinimas juos dominančia klimatologine, hidrologine ir meteorologine informacija, bus sudarytos galimybės mažinti nuostolius, kuriuos gali sukelti nepalankūs hidrometeorologiniai reiškiniai, jei tinkamai bus susiplanuojamos priemonės.

Valstybės įgaliotai institucijai bus įpareigojimas teikti metodinę pagalbą savivaldybėms rengiant ir įgyvendinant prisitaikymo prie klimato kaitos planus, tad jie vykdys glaudų bendradarbiavimą su savivaldybėmis prisitaikymo prie klimato kaitos srityje.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą:
Klimatas; Prisitaikymas prie klimato kaitos; Hidrologija; Meteorologija, Atsparumas klimato kaitai.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Prieš rengiant šį įstatymo projektą buvo atlikta keturių užsienio valstybių (Vokietijos Federacinės Respublikos, Ispanijos Karalystės, Suomijos Respublikos, Nyderlandų Karalystės bei Japonijos) teisinio reguliavimo prisitaikymo prie klimato kaitos bei hidrologijos ir meteorologijos srityse apžvalga, taip pat parengta – Pasaulio meteorologijos organizacijos (WMO) ir Europos Komisijos teisės aktų ir rekomendacijų, kiek tai gali būti aktualu rengiant įstatymo projektą, apžvalga.

2022 m. liepos 22 d. – rugpjūčio 12 d. vykdytos viešosios konsultacijos dėl įstatymų sprendžiamų problemų reglamentavimo alternatyvų. Rengiant įstatymo projektą išskirti 3 sprendimo reikalaujančios problemos, kurių kiekvienai spręsti pateiktos alternatyvos. Viešųjų konsultacijų metu pastabų ir pasiūlymų negauta.

Viešųjų konsultacijų metu buvo nagrinėtos šios sprendimo reikalaujančios problemos, kurios sprendžiamos Prisitaikymo prie klimato kaitos įstatyme:

Problema Nr. 1 „Nepakankamas meteorologinių ir hidrologinių stebėjimų tinklas“. Siūlomos šios problemos sprendimo alternatyvos:

- alternatyva Nr. 1 „Visą hidrologinę ir meteorologinę veiklą vykdo tik LHMT (esama situacija)“;

- alternatyva Nr. 2 „Dalis hidrologinės ir meteorologinės veiklos atliekama kitų subjektų, suderinus su LHMT“;

- alternatyva Nr. 3 „Hidrologinė ir meteorologinė veikla gali užsiimti bet kuris subjektas“.

Problemos sprendimui buvo pasirinkta alternatyva Nr. 2 – Dalis hidrologinės ir meteorologinės veiklos atliekama kitų subjektų, suderinus su LHMT. Tokiu atveju būtų sutankintas hidrometeorologinių stebėjimų tinklas jį papildant kitų subjektų atliekamais matavimais, kurie būtų integruojami į vieningą sistemą, būtų užtikrintas racionalus stebėjimams skiriamų investicijų naudojimas.

Problema Nr. 2 „Nepatenkinamas hidrologinių ir meteorologinių duomenų poreikis“. Siūlomos problemos sprendimo alternatyvos:

- alternatyva Nr. 1 „Atlyginamos tik hidrologinę ir meteorologinę duomenų parengimo sąnaudos (esama situacija)“;

- alternatyva Nr. 2 „Atlygintini duomenys“.

Problemos sprendimui pasirinkta alternatyva Nr. 1 – „Atlyginamos tik hidrologinę ir meteorologinę duomenų parengimo sąnaudos (esama situacija)“. Taip užtikrinamas svarbiausių hidrometeorologinių duomenų prieinamumas gyventojų perspėjimams, ekstremalių situacijų valdymui, infrastruktūros planavimui, moksliniams tyrimams ir kitoms reikmėms – taip išlaikomas balansas tarp duomenų prieigos ir sąnaudų padengimo.

Problema Nr. 3 „Prisitaikymo prie klimato kaitos keliamų grėsmių poreikis“. Siūlomos problemos sprendimo alternatyvos:

- alternatyva Nr. 1 „Prisitaikymą prie klimato kaitos institucijos vykdo individuliai (esama situacija)“;

- alternatyva Nr. 2 „Sukuriamas metodinis žinių apie klimato kaitą centras. Prisitaikymas prie klimato kaitos decentralizuotas (institucijos vykdo individuliai)“;

- alternatyva Nr. 3 „Sukuriamas prisitaikymo prie klimato kaitos kompetencijų ir valdymo centras (centralizuotas modelis)“.

- Problemos sprendimui pasirinkta alternatyva Nr. 2 „Sukuriamas metodinis žinių apie klimato kaitą centras. Prisitaikymas prie klimato kaitos decentralizuotas (institucijos vykdo

individuliai)“. Tai leistų apibrėžti kiekvieno sektoriaus institucinę atsakomybę ir vaidmenį įgyvendinant prisitaikymo prie klimato kaitos politiką: institucijos turi rodyti iniciatyvą „iš apačios į viršų“ ir ieškoti sprendimo būdų (prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių).
